

ÚTMUTATÓ

A MÉRŐLAPOK ALKALMAZÁSÁHOZ

Szövegértés 1–6. évf.

Készítette: Felvégi Emese
Szakmai vezető: Fejér Zsolt
Korányi Margit
Szakmai Bizottság: Kereszty Zsuzsa
dr. Szilágyi Imréné

A feladatsorok elkészítésekor figyelembe vett szempontok

Célunk egy olyan eszköztár/feladatbank kidolgozása, mely különböző típusú, hosszúságú és nehézségű szövegeket tartalmaz, melyek segítségével kellőképpen árnyalt képet kaphatunk egy-egy diák szövegértési képességeiről, hiányosságairól.

A feladatbank alapvetően három csoportba sorolható szövegeket tartalmaz, ezek az **elbeszélő**, a **magyarázó** és a **dokumentum jellegű szövegek**. A hagyományos meséktől kezdve a tudományos ismeretterjesztő szövegeken át a lista vagy táblázat jellegű szövegekig mindenféle olvasmánnyal dolgozhat a tanuló. A szövegek válogatásakor igyekeztünk képi és tartalmi elemekben gazdag, a korosztály számára érdekes tematikus csoportokat kialakítani.

A **szövegek terjedelme** többnyire rövid (fél-egy oldalasak), a kapcsolódó feladatok mennyisége az adott évfolyam diákjai képességének megfelelő. A feladatok **változó nehézségűek**, egy-egy feladatsor megoldásakor a tanuló a könnyebbtől a nehéz felé halad. A feladatsorok, illetve az egyes feladatok jellemzőit a feladatlapok borítóján és az értékelési útmutatókban jelöltük.

A szövegek olvasásakor a tanuló által végrehajtandó szövegértési műveleteket a hazai és nemzetközi mérési-értékelési tapasztalatok alapján a következőképpen csoportosítottuk:

1. **Explicit és implicit információ visszakeresése:**
Ki, mit, mikor jellegű kérdések – szereplők, helyszínek, számadatok azonosítása stb.
2. **Tartalmi és szerkesztésbeli kapcsolóelemek, összefüggések felismerése:**
Szöveghelyek, tartalmi elemek kapcsolódási módjának, kapcsolóelemeinek, viszonyának, utalásrendszerének azonosítása, ok-okozati rendszer felismerése stb.
3. **A szöveg mondanivalójának, stílári és tartalmi elemeinek értelmezése:**
A cím, alcím, cím és szöveg viszonyának, szövegrész, szövegegész, mondanivaló értelmezése, kulcsszavak, stílári elemek stb. felismerése, értelmezése, ezek minősítése, reflektálás egy-egy elemre, jelenségre.

A válaszok szöveges értékelése tartalmazza a művelet sikeres vagy sikertelen végrehajtásának feltételeit, az esetleges hibák jellegét, jellemzi a konkrét műveletet, a feladatmegoldást nehezítő tényezőket, magyarázatot ad a tipikus rossz válaszok kiválasztására stb.

A tanuló számára megfelelő szöveg és feladatsor kiválasztása

A feladatsorok felhasználásakor ajánlott az adott diák képességeinek és érdeklődésének megfelelő szöveget kiosztanunk, egy számára érdekes szöveg jobban motiválja majd, mint egy számára érdektelen.

A feladatok a feladatszám emelkedésével párhuzamosan fokozatosan nehezednek, a pedagógus az általa megfelelőnek ítélt nehézségi szintig/feladatszámig adhatja ki feladatokat, függetlenül a tájékoztató jelleggel megadott évfolyam jelöléstől.

A feladatsorok értékelése

Mivel a feladatlapok célja a **szövegértési képességek** mérése, ezért javításukkor NE vegyük figyelembe a válasz megfogalmazásának minőségét, csak a válaszok tartalmi elemeit. Amennyiben képet szeretne kapni a diák **szövegalkotási képességeiről**, illetve visszajelzést szeretne neki adni, akkor értékeléskor javasolt a rövid vagy hosszabb szöveges válaszok ez irányú értékelése is.

Rendkívül fontos azonban a szövegértés és a szövegalkotás képességének különválasztott értékelése, ugyanis egy gyenge szövegalkotó képességgel rendelkező diák még lehet jó értő olvasó. A tanítási-tanulási folyamatok minden résztvevője számára hasznos, ha minél részletesebb és pontosabb képet kapnak az értékelni kívánt képességekről.

A szövegértési feladatok értékelésének szempontjai

- A feladatmegoldás alapját adó szöveg minősítése:
 - A tartalom szempontjából: irodalmi élményszerző szöveg, ismeretterjesztő szöveg, mindennapi (egyéb) szöveg (dokumentum jellegű szövegek: menetrendek, étlapok, ártáblák stb.).
 - Az olvashatóság, megfogalmazás szempontjából: egyszerű, átlagos, összetett.
- A megfelelő válasz megtalálásának jelzése:
 - Helyes válasz/rossz válasz/tipikus rossz válasz.
- A tanuló által végrehajtandó gondolkodási művelet leírása:
 - A megfelelő válasz megtalálásához, megadásához szükséges gondolkodási művelet ÉS a megoldást nehezítő tényezők leírása.

A javítókulcs használata

Feladatsoraink célja a tanuló szövegértési szintjének vizsgálata, ezért a helyesírási és nyelvtani hibákat ne vegyük figyelembe a feladatsorok értékelésekor. Természetesen külön-külön elbírálhatja a válaszok nyelvi minőségét, de fontos, hogy az ne keveredjék a szövegértési és szövegalkotási teljesítmény értékeléssel.

A javítókulcs tartalmazza a következőket:

- A helyes válaszokat.
- A helyes válasz megoldásához szükséges műveletet, a feladatmegoldást nehezítő tényezőket, az esetleges félrevezető elemek.
- A rossz válaszokat, ill. a típushibákat.
- Az értékelés szempontjait és a munkát megkönnyítő példaválaszokat.
- A szöveges értékelést elősegítő mintamondatokat.

A helyes válasz: 2-es, 1-es kód

A válaszokat többnyire 1-es kóddal jelöljük. Több elemből álló vagy komplex válasz esetén 2-es kódot kell használni a magasabb rendű válasz jelölésére. A helyes válaszok minősége a megértés mélységétől vagy a feladat megkívánta szöveges kifejtettség terjedelmétől függ, a feladatsort és az értékelési kulcsot tartalmazó **Szoveg-cime_Tanari_teljes_kulcs.PDF** nevű dokumentum segítségével. Önnek el kell döntenie, hogy adott tanulói válasz hányas kódot érdemel. A helyes válasz kódját a feladat melletti négyzetbe kell beírni, ezt a “kódolás” végeztével át lehet vezetni a **Szoveg-cime_Kodlap.PDF/XLS** dokumentumba.

Rossz válasz: 0-s kód

0-s kódot kapnak a rossz, nem odaillő válaszok. 0-s kódot adunk a diáknak abban az esetben is, ha felismerjük, hogy a diák egyszerűen megismételte a feltett kérdést.

Tipikus rossz válasz: 6-os kód

6-os kódot adunk akkor, ha a diák rossz szöveghelyre hivatkozik vagy típushibát követ el. Ez a kód NEM fordul elő minden feladatnál, amennyiben szükség van rá, ott a javítókulcs tartalmazza a kódadás kritériumait.

Nincs válasz: 9-es kód

A 9-es kód megjelölése abban az esetekben ajánlott, amikor válaszkísérletnek nyoma sem látható, a tanuló üresen hagyta a válasz helyét.

Felhasznált irodalom:

- MONITOR '95. A tanulók tudásának felmérése. Szerk. Vári Péter. Írták: Andor Csaba, Horváth Zsuzsanna, Tompa Klára, Vári Péter. Országos Közoktatási Intézet, Budapest, 1997.
- Szintfelmérő feladatok 5–6. és 9–10. osztály számára. Írták: Felvégi Emese, Szalay Balázs, Szerk. Vári Péter. Műszaki kiadó, 2003.
- Horváth Zsuzsanna: Anyanyelvi tudástérkép. Országos Közoktaztási Intézet Értékelési Központ, Budapest, 1998.
- Országos kompetenciamérés 2006 – Tartalmi keret, Balázsi Ildikó – Felvégi Emese – Rábainé Szabó Annamária – Szepesi Ildikó. sulINova Kht., Budapest, 2006.